

نظریه «نوشتار زنانه» الین سیکسو، از توهم تا واقعیت: آسیب‌شناسی دریافت نوشتار زنانه در برخی پژوهش‌های نظری فارسی

فرشید نوروزی روشناوند^۱

محمد غفاری^۲

چکیده

با اوج‌گرفتن جنبش‌های فمینیستی در نیمه دوم سده بیستم، بسیاری از نظریه‌پردازان ادبیات به بررسی امکان و چگونگی زنانه‌نویسی پرداختند. یکی از آنان الین سیکسو، متفکر فرانسوی، است که با طرح‌کردن نظریه «نوشتار زنانه» در جستار کلاسیک «خنده مدوسا» بحث‌های فراوانی در محافل فرهنگی غربی برانگیخت. در ایران نیز پژوهش‌گران بسیاری به موضوع نوشتار زنانه پرداخته و آن را از منظر ادبی و اخلاقی-اجتماعی واکاویده‌اند. با این حال، به دلایلی، از جمله نبود ترجمه کاملی از مقاله «خنده مدوسا»، در پژوهش‌های فارسی گاه خوانش‌هایی مغالطه‌آمیز، ایدئولوژیک، و نادقیق از نظریه سیکسو عرضه شده‌است. هدف جستار حاضر بررسی نقادانه یکی از پژوهش‌های فارسی‌پرخواننده در این زمینه، آسیب‌شناسی کلیشه‌های مطرح‌شده درباره نظریه نوشتار زنانه در آن‌گونه پژوهش‌ها، و ابهام‌زدایی از این نظریه در چارچوب فمینیسم پساساختارنگر و با استناد به جستار خود سیکسو است. پرسش پژوهش حاضر این است که نظریه نوشتار زنانه در پژوهش‌های نظری فارسی چگونه دریافت شده و آن دریافت‌ها تا چه اندازه دقیق و مستند بوده‌اند؟ در پاسخ به این پرسش، ابتدا درون‌مایه‌های اصلی جستار «خنده مدوسا» به‌اختصار شرح داده می‌شوند؛ سپس پژوهش‌های نظری فارسی با توجه به درون‌مایه‌های برشمرده بررسی و نقد می‌شوند. مقاله حاضر نشان می‌دهد که برخلاف تصورات رایج در بعضی پژوهش‌های فارسی، نوشتار زنانه نه منحصر به آثار نویسندگان مؤنث است و نه اساساً نافی ارزش‌های اخلاقی و نهادهای اجتماعی مانند ازدواج، باردارشدن، و مادر بودن.

واژگان کلیدی: نوشتار زنانه، فمینیسم پساساختارنگر، جنس، جنسیت، مادر بودن.

* f.nowrouzi@umz.ac.ir
m-ghaffary@araku.ac.ir

۱. استادیار زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. استادیار زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه اراک، ایران.